

SAT-2B.313-1-L-05

CONTROVERSIAL ISSUES IN INHERITANCE BY LAW IN THE FOURTH ORDER OF SUCCESSION

Assoc. Prof. Mihail Malchev, PhD

Department of Private Law Sciences, Faculty of Law,

“Angel Kanchev” University of Ruse

Institute of State and Law at the Bulgarian Academy of Sciences

Phone: 0898471846

E-mail: mmalchev@uni-ruse.bg

***Abstract:** With the amendment and addition of the Law on Inheritance (LA) in 1992, the circle of legal heirs was expanded by creating a new fourth order of heirs, which includes close relatives from the third to the sixth degree inclusive - art. 8, para. 4 LA. They inherit if there are no heirs from the first three orders, as well as a surviving spouse (Art. 9, para. 3 LA). The report presents the various opinions expressed in the case law of the Supreme Court in the hypotheses in which the summoned heirs from the fourth order renounce inheritance and there are other heirs falling into this order, but from a more distant degree or line of collateral relatives. The author argues his views on the discussion issues and formulates a conclusion on the need for possible legislation that would explicitly regulate the discussed hypothesis.*

***Keywords:** inheritance by law, fourth order of inheritance, collateral relatives up to the sixth degree, exclusion, renunciation of inheritance.*

ВЪВЕДЕНИЕ

С изменението и допълнението на Закона за наследството (ЗН) през 1992 г. кръгът на наследниците по закон е разширен, като е създаден нов четвърти ред наследници, който включва сребрени роднини от трета до шеста степен включително - чл. 8, ал. 4 ЗН. Те наследяват, ако няма наследници от първите три реда, както и преживял съпруг (чл. 9, ал. 3 ЗН). Следва да се има предвид, че сребрени роднини на наследодателя от трета до шеста степен са включени и в трети ред, но това са низходящите на братя и сестри. В четвърти ред влизат останалите сребрени роднини на наследодателя както по майчина, така и по бащина линия, като законът не ги разграничава и същите са напълно ранопоставени. Важна е единствено степенята на родство с наследодателя, като се прилага правилото, че по-близкият по степен изключва по-далечния по степен. Тук е мястото да се изтъкне, че второто изречение на чл. 8, ал. 4 ЗН съдържа две хипотези - първата е познатата и посочена по-горе - по-близкият по степен изключва по-далечния по степен. Втората хипотеза е по-особена, като предвижда, че и „низходящият на по-близък по степен изключва по-далечния по степен“. Приложението на тази точно хипотеза поражда известни колебания, които ще бъдат обсъдени по-надолу в изложението. Във връзка с тълкуването на последната хипотеза е постановено и Тълкувателно решение (ТР) №3 от 1994 г. на Общото събрание на гражданска колегия (ОСГК) на Върховен касационен съд (ВКС)¹⁰⁴. Диспозитивът на това ТР гласи: „Разпоредбата на чл. 8, ал. 4, изр. 2 ЗН не допуска наследяване по право на заместване за сребрените роднини от трета до шеста степен включително.“. Това разрешение намира последователно и неотклонно приложение в съдебната практика¹⁰⁵ до настоящия момент. В съобразителната част на тълкувателното решение е

¹⁰⁴ За характера и значението на тълкувателните актове на ВКС вж. Русчев, Ив. Тълкувателните актове на общите събрания на колегията на ВКС и на ВАС и въпросът за източниците на правото. Право и права. Сборник в памет на проф. д-р Росен Ташев. София, УИ „Св. Кл. Охридски“, 2016, с. 348-359.

¹⁰⁵ Вж. в тази насока Решение № 343 от 16.02.2012 г. по гр. д. №171/2011 г. на II г. о. на ВКС; Решение №290 от 18.10.2013 г. по гр. д. № 1362/2012 г. на IV г. о. на ВКС; Решение № 119 от 23.10.2018 г. по гр. д. № 4211/2017 г. на II г. о. на ВКС; Решение № 2 от 12.03.2020 г. по т. д. № 1429/2019 г. на I т. о. на ВКС; Решение № 93 от 20.10.2020 г. по гр. д. № 136/2020 г. на I г. о. на ВКС; Решение № 54 от 22.04.2021 г. по гр. д. № 2988/2020 г. на I г. о. на ВКС и др. Само когато след откриване на наследството на едно лице по време на процеса например за делба на неговото имущество почине един от призованите вече да го наследят наследници по сребрена линия в четвърти ред и остави за свои наследници по закон низходящи, за последните е налице материално правно и процесуално правно правоприемство по реда на чл. 227 ГПК по отношение на починалия наследодател (така например Решение № 164/01.06.2010 г. по гр. д. № 538/2009 г. на II г. о. на ВКС).

разяснено, че в приложното поле на чл. 8, ал. 4 ЗН попадат случаите, в които между по-далечен по степен роднина и низходящ на по-близък по степен роднина не би могло да има конкуренция, защото възходящият на последния е от по-близка степен на родство. За разлика от чл. 10, ал. 2 ЗН¹⁰⁶, който има предвид заместване, т. е. привличане към наследяване на по-далечния роднина низходящ, чл. 8, ал. 4, изр. 2 ЗН установява правила за изместване от наследяване на по-далечния роднина в полза на по-близкия или на неговите низходящи. По този начин законът не допуска наследяване по право на заместване и за сребрените роднини в четвъртия ред наследници по закон.

Всеки наследник в четвърти ред наследява самостоятелно, а разпределянето на наследството става по глава. Това означава, че квотите на призованите към наследяване в този ред не се определят по „коляно“, а по „глава“, като всеки от сребрените роднини от четвърта степен наследява на лично основание, като наследник по закон. Всеки наследник, съгласно принципа на равенство на наследниците от един и същи ред следва да получи равен дял, като низходящите не разделят дела на своя възходящ. При наследяването в този ред спорове в съдебната практика и теория възникват и относно въпроса – дали например при отказ от наследство от единствения или от всички наследници от трета степен се призовават наследникът или наследниците от четвърта степен и т. н.? В тази насока може да бъде формулиран и подвъпрос - дали отказът от наследство на възходящ сребрен роднина не отнема възможността на низходящия му да наследи (например ако чичото се откаже, може ли неговият син и първи братовчед на наследодателя да го наследи)? Изложението на настоящия доклад ще обоснове отговори на поставените въпроси съобразно разбиранията на автора.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Не еднозначно приложение на чл. 8, ал. 4, изр. 2 ЗН може да възникне на първо място при конкуренция между наследник от 4-та степен по сребрена линия (например брат на дядото на наследодателя) и наследник от 5-та степен или по-далечна степен от друга по-близка обаче сребрена линия на родство (например детето на първия братовчед на наследодателя по линия на сестрата на неговия баща). Преобладаваща част от доктрината¹⁰⁷ приема в този случай, че идеята, застъпена в чл. 8, ал. 4, изр. 2 ЗН, е сребрените роднини, произхождащи от по-близък възходящ (например дядото), да изместят тези, произхождащи от по-далечен възходящ (например працядо) и т. н., макар и последните да са от по-близка степен на родство. В подкрепа на този извод се цитират мотивите към ТР №3 от 1994 г. на ОСГК на ВКС, в частта в която е посочено, че „приоритетът на възходящия по-близък по степен е превърнат в приоритет на неговите низходящи“, като се добавя, че този приоритет се прилага независимо от това, че те може да са от същата или дори по-далечна степен от друг наследник. Поддържа се, че като елемент при наследяването в рамките на 4-ти ред се въвежда идеята на т. нар. парентелната система (по сребрени линии), която се предпочита пред т. нар. градуалната система (по степени). Приложението на тази теза предполага, че в дадения пример детето на първия братовчед, въпреки че е от по-далечна степен от дядовия брат, се призовава към наследяване, тъй като е от парентелата на дядото на наследодателя, докато дядовият брат е от парентелата на працядото, която е по-далечна и го изключва от наследяване.

Според мен следва да бъде предпочетено разбирането, застъпено от друга по-изолирана част от теорията¹⁰⁸, съгласно което втората хипотеза от второто изречение на чл. 8, ал. 4 ЗН е приложима

¹⁰⁶ Последователно и непротиворечиво както ВС, така и ВКС приемат в своята практика, че чл. 10, ал. 2 ЗН е специална разпоредба относно фактическите състави на заместване в наследяването по закон. Императивна е по своя характер и намира приложение във всички случаи, когато са призовани към наследяване братя и сестри, починали преди наследодателя или недостойни по смисъла на чл. 3 ЗН. Наследяването на низходящите на починалите преди наследодателя братя и сестри е по коляно, като кръгът от наследници по закон се определя към момента на смъртта на наследодателя. Разбиране в този смисъл е обосновано в Решение № 16 от 07.02.1985 г. по гр. д. № 904/1984 г. на I г. о. на ВКС; Решение № 548 от 12.03.1977 г. по гр. д. № 2883/1976 г. на I г. о. на ВКС; Решение № 698 от 23.09.2009 г. по гр. д. № 2008/2008 г. на I г. о. на ВКС; Решение №1053 от 07.10.2008 г. по гр. д. № 4061/2007г. на IV г. о. на ВКС; Решение № 83 от 21.03.2016 г. по гр. д. №5570/2015 г. на IV г. о. на ВКС и др.

¹⁰⁷ Вж. например Цанкова, Ц. Промените в наследственото право. София, УИ „Св. Климент Охридски“, 1994, с. 72-73; Станева, А. Наследствено право. София, Сиела, 2022, с. 106; Петров, Васил. Кой и как наследява в четвърти наследствен ред? сп. Адвокатски преглед, 2022, № 12, 39-41.

¹⁰⁸ Вж. Кацарски, Ал. Наследяване по закон от роднини по сребрена линия. сп. Практическо право, 1993, № 2, с. 22, а също и Петров, Васил. Отново за наследяването в четвърти наследствен ред (противоречие в практиката на Търговската

само ако се конкурират равни по степен съребрени роднини. Това обуславя приложение на т. нар. смесена градуално-парентелна теория, която в пълнота отговаря на граматическото и логическото тълкуване на съдържанието на посочената разпоредба (чл. 8, ал. 4 ЗН). По този начин първо следва да се съпоставят съответните роднини по степен, като по-близките изключват по-далечните, а между така останалите равни по степен се съпоставя степенята на съребрено родство с наследодателя на общия им с този наследодател родоначалник. В резултат на това низходящият на по-близкия по степен общ родоначалник изключва този на по-далечния, т.е. роднините от по-близката съребрена линия се призовават към наследяване преди тези от същата степен, но принадлежащи към по-далечна линия. Така например братът на дядото (наследник от 4-та степен) се изключва от първия братовчед, който е наследник също от 4-та степен, когато се конкурират, тъй като първият братовчед е от по-близка съребрена линия на дядото в сравнение с тази на пращадото. Братът на дядото обаче изключва сина на първия братовчед, който е наследник от 5-та степен, независимо от факта, че синът на първия братовчед е от по-близката съребрена линия на дядото. Това обяснява нагледно схващането, което авторът на доклада споделя, че правилото за по-близката съребрена линия важи, само когато степените на близост с наследодателя са равни. Аргумент в подкрепа на това схващане е и разрешението, застъпено в ТР №3 от 1994 г. на ОСГК на ВКС, а именно че наследяване по право на заместване е неприложимо в четвърти наследствен ред.

Противоположни становища са обосновани в съдебната практика и в цивилистичната доктрина по въпроса дали при отказ от наследство от единствения или от всички наследници от трета степен на съребрено родство се призовават наследникът или наследниците от четвърта степен и т. н.? Според застъпеното в преобладаващата част от юриспруденция¹⁰⁹ и теория¹¹⁰ схващане отказът от наследство на съребрен роднина от по-предна степен не изключва призоваването към наследяване нито на неговите низходящи, нито евентуално на съребрени роднини от следваща по-далечна степен в рамките на четвърти наследствен ред. Така при отказ от наследство от единствения или от всички наследници от трета степен следва да бъдат призовани наследникът или наследниците от четвърта степен и да се процедира по този начин до изчерпване на всички живи роднини по съребрена линия до 6-та степен включително. Съгласно противоположното разбиране, възприето в изолирана част от доктрината¹¹¹ и друга част от съдебната практика¹¹², при отказ от наследство на

колегия), достъпно на <https://defakto.bg/2025/03/24/otnovo-za-nasledyavaneto-v-chetvarti-nasledstven-red-protivorechie-v-praktikata-na-targovskata-kolegiya/>.

¹⁰⁹ Така Цанкова, Ц. Цит. съч, с. 74; Цанкова, Ц., Е. Матеева, М. Марков, Веселин Петров, Д. Танев, И. Георгиев. Закон за наследството. Научноприложен коментар. София, Труд и право, 2016, с. 134; Станева, А. Цит. съч, с. 104. Последният автор, въпреки че възприема това разрешение, го подлага на критика, като заявява необходимост да се преосмисли при бъдещо изменение на закона. В тази насока се изтъква, че същото дава повече възможности на далечните съребрени роднини от 4-ти ред, отколкото на тези от трети ред и дори на низходящите, които наследяват по заместване в първи ред. Така например отказът от наследство на съребреник от 4-та степен няма да попречи на низходящия му от 5-та или 6-та степен да наследи, докато отказът от наследство на брат на наследодателя (втора степен) предизвиква отпадане на правото на наследяване по заместване на низходящите му от трета до шеста степен.

¹¹⁰ В тази насока са мотивите към ТР №3 от 1994 г. на ОСГК на ВКС и Решение № 2/12.03.2020 г. по т. д. № 1429/2019 г., I т. о. на ВКС. В мотивите към ТР се изтъква, че „Текстът на чл. 8, ал. 4, изр. 2 ЗН не съдържа нито един от елементите, характеризиращи наследственото правоприменение по заместване. Чл. 10 ЗН изрично сочи случаите, в които възниква право на заместване: недостойнство за наследяване или смърт на прекия наследодател преди общия наследодател, а чл. 8, ал. 4 ЗН не установява никакви условия за прилагането му, което налага извода, че текстът намира приложение и в случаите на отказ от наследство от страна на възходящия. Това е така, защото няма заместване и винаги, когато не наследява по-близкия по степен роднина, независимо от причините за това се призовава неговият низходящ, който има приоритет, какъвто е имал и възходящият му в наследяването пред по-далечния по степен роднина.“. Видно обаче от мотивите към Решение № 2/12.03.2020 г. по т. д. № 1429/2019 г., I т. о. на ВКС, че застъпената в последното цитирано изречение теза не се споделя изцяло. Обосновава се разбирането, че низходящите на отказалия се възходящ от наследството не се призовават към наследяване, а директно се преминава към призоваване на съребрени роднини от следваща степен на съребрено родство, които са от различна съребрена линия на отказалия се. В самото изложение ще бъдат разгледани аргументите в подкрепа на този възглед, които авторът на доклада споделя като логични.

¹¹¹ Вж. Петров, Васил. Кой и как наследява в четвърти наследствен ред? сп. Адвокатски преглед, 2022, № 12, с. 41 и сл., както и Петров, Васил. Отново за наследяването в четвърти наследствен ред (противоречие в практиката на Търговската колегия), достъпно на <https://defakto.bg/2025/03/24/otnovo-za-nasledyavaneto-v-chetvarti-nasledstven-red-protivorechie-v-praktikata-na-targovskata-kolegiya/>.

¹¹² Вж. например Определение № 5088 от 10.12.2024 г. по т. д. № 1300/2020 г., II т. о. на ВКС.

единствения или на всички наследници от трета степен не се призовават към наследяване нито техните низходящи, нито наследникът или наследниците от четвърта степен например, а директно следва приложение на чл. 11 ЗН. Това схващане обосновава възможност само за едно призоваване към наследяване в рамките на четвърти ред, при която ако призованият наследник или наследници се откажат, кръгът от сребрени родственици се изчерпва и по силата на чл. 11 ЗН наследството на починалия преминава към държавата. Доводите, които се изтъкват в защитата на последното становище, акцентират на обстоятелството, че в четвърти ред няма уредени няколко отделни подреда. Изтъква се също, че е абсурдно такива подредове да могат да се образуват от наследници от една и съща по номер степен, но от различни сребрени линии (парентели). Например между внуците на една леля на наследодателя, сестра на неговата майка, заедно с внуците на чичо на наследодателя, брат на неговия баща. В тази връзка се заявява, че законодателят не е мислил да създава подобни сънаследствени отношения между хора, които житейски е вероятно дори да не са чували един за друг. Също така и от законодателните обсъждания и от текста на закона няма данни за подобни намерения. Заклучава се, че подобни подредове вътре в даден ред никога не са били са познати на нашето право.¹¹³ Изложените аргументи, макар и логично звучащи, а също и прагматични от гледна точка на по-бързото развитие на наследствените правоотношения, не намират нормативна опора. Най-вече поради това съображение, намирам за правилно първото разбиране, но с особеностите отразени в Решение № 2/12.03.2020 г. по т. д. № 1429/2019 г., I т. о. на ВКС, че отказът засяга правата на низходящите на отказания се техен възходящ. По този начин ако има наследници от друга сребрена линия, които не са низходящи на отказалия се, но са били изключени от него, защото са с по-далечна степен на родство по сребрения линия, то на тях следва да се предложи да упражняват правото на наследяване, преди да се стигне до приложение на чл. 11 ЗН.¹¹⁴ Например отказът от наследство, извършен от чичото, води до „изчерпване на сребрената му линия“ по изказа на Решение № 2/12.03.2020 г. по т. д. № 1429/2019 г. на ВКС, I т. о., поради което ѝ неговите низходящи загубват правото на наследяване. Този отказ обаче не е пречка за призоваване към наследяване на сребрените роднини, които са от други сребрени линии и са били изключени от чичото, защото са от по-далечна степен на родство с наследодателя.

Безспорно е, че в съдържанието на чл. 8, ал. 4 ЗН е отразена законодателната воля в четвърти ред да няма наследяване по колена, а на глава, както и да се уреди конкуренцията между степените на сребрено родство с общия наследодател и съответно между различните сребрени линии. В текста на цитираната разпоредба не е регламентирано нищо повече. Поради това в рамките на наследяването в четвърти наследствен ред намират приложение общите правила за приемане и отказ от наследство, уредени в глава IV на ЗН. Основен принцип при определяне на наследниците по закон, които следва да бъдат призовани към наследяване като последица от извършен отказ от наследство или недостойнство на призовани към наследяване преди това, е регламентиран в чл. 53 ЗН. Според този основен принцип, когато отказалият се наследник е единствен в призовавания ред, респективно от реда са се отказали всички наследници, към наследство се призовават наследниците от следващия наследствен ред, **респективно ако са от един ред към следващата степен.** Последната хипотеза е точно приложима за разрешаване на обсъждания въпрос. За приложението на чл. 53 ЗН по посочения начин в рамките на четвъртия наследствен ред не е необходимо обособяването на наследствени подредове между наследниците от трета до шеста степен на сребрено родство, но от различни сребрени линии. Действително в наследственото ни законодателство такива наследствени подредове никога не са били регламентираны. Това положение обаче не е пречка например на теоретично ниво да бъдат обосновани такива подредове с цел по-разбираемостта обясняване на обсъжданите въпроси. Най – вече липсата на законова регламентация на наследствени подредове не изключва намерението на законодателя чрез създаването на новия наследствен четвърти ред през 1992 г., да зачете в по-голяма степен семейните

¹¹³ Така Петров, Васил. Цит, съч., достъпно на <https://defakto.bg/2025/03/24/otnovno-za-nasledyavaneto-v-chetvarti-nasledstven-red-protivorechie-v-praktikata-na-targovskata-kolegiya/>.

¹¹⁴ В цитираната в бележка под линия 7 част от мотивите към ТР №3 от 1994 г. на ОСГК на ВКС е застъпено по-различно разбиране, както беше отбелязано. Съгласно него отказът на възходящия ще засяга само частично отделното право на наследяване на неговите низходящи, защото те ще се конкурират на общо собствено основание с останалите наследници от други сребрени линии в зависимост от степента на родство.

връзки и така да редуцира случаите, в които наследството преминава към държавата (и общините след 1999 г.).¹¹⁵ Последниците, които настъпват в резултат на отказа от наследство на призван наследник, които са отразени в чл. 53 ЗН, нямат връзка с правната уредба или липсата на такава на подредове в рамките на съответния наследствен ред.

Друг аргумент в подкрепа на становището, което споделям, са правилата за наследяване в трети наследствен ред според чл. 7 ЗН. Например, ако дядото по бащина линия, призван към наследяване, се откаже от наследството на своя внук, това не изключва възможността същият да бъде наследен от преживелия го негов прадядо по майчина линия. В противен случай, ако приложим логиката на другата теза, в тази хипотеза и при липсата на преживял съпруг, както и на братя и сестри или техни низходящи, ще следва призвани към наследяване да бъдат наследниците по закон от четвърти наследствен ред. Може да се заключи, че „изключване“ между роднини е регламентирано както в чл. 7 ЗН (трети ред между възходящите от втора и по-далечна степен), така и в чл. 8, ал. 4 ЗН (четвърти ред между съребрени роднини от трета до шеста степен), но това изключване не лишава от възможност при отказ от наследство към наследяване да бъдат призвани изключените от отказалия се роднини на наследодателя.

ИЗВОДИ

В обобщение може да се изтъкне, че изменението на ЗН чрез създаването на четвърти наследствен ред за наследяване по закон има за цел да зачете в по-голяма степен семейните връзки и така да редуцира случаите, в които наследството преминава към държавата (и общините след 1999 г.). Съдържанието на актуалната редакция на чл. 8, ал. 4 ЗН обаче създава възможност за формирането на противоречива съдебна практика в обсъдените случаи на нейното приложение. Тази разпоредба се тълкува не еднозначно и в цивилистичната доктрина. Изложените обстоятелства са показателни за необходимостта от по-ясна формулировка на закона от една страна. Например в чл. 8, ал. 4, изр. 2 ЗН може да придобие следната редакция: „По-близкият по степен изключва по-далечния по степен, а също и низходящият на по-близък по степен изключва по-далечния, когато с последния са с еднаква степен на родство“. От друга страна по отношение на последниците от отказа от наследство на призван наследник в този ред, ако законодателят има намерение да изключи приложението на общото правило на чл. 53 ЗН, следва изрично да го посочени. Например като добави трето изречение в чл. 8, ал. 4 ЗН: „При отказ от наследство на веднъж призваните към наследяване съребрени роднини се прилага чл. 11 ЗН“. В противен случай са налице предпоставки да се задълбочат спорните въпроси, които възникват в съдебната практика по повод на приложението на чл. 8, ал. 4, изр. 2 ЗН. Това от своя страна би нарушило правната сигурност и би пречило на правораздаването да постига своите цели.

REFERENCES

Katsarski, Al. Inheritance by Law from Relatives in the Collateral Line. Practical Law Journal, 1993, No. 2 (*Кацарски, Ал. Наследяване по закон от роднини по съребрена линия. сп. Практическо право, 1993, № 2*);

Petrov, Vasil. Who and how inherits in the fourth order of inheritance? Journal of Lawyers' Review, 2022, No. 12 (*Петров, Васил. Кой и как наследява в четвърти наследствен ред? сп. Адвокатски преглед, 2022, № 12*);

Petrov, Vasil. Restatement of Inheritance in the Fourth Order of Inheritance (Controversy in the Practice of the Commercial College). <https://defakto.bg/2025/03/24/otnovo-za-nasledyavaneto-v-chetvarti-nasledstven-red-protivorechie-v-praktikata-na-targovskata-kolegiya/> (*Петров, Васил. Отново за наследяването в четвърти наследствен ред (противоречие в практиката на Търговската колегия). https://defakto.bg/2025/03/24/otnovo-za-nasledyavaneto-v-chetvarti-nasledstven-red-protivorechie-v-praktikata-na-targovskata-kolegiya/*).

¹¹⁵ В тази насока например е логично при отказ на чичото на наследодателя към наследяване да бъдат призвани неговите първи братовчеди от съребрената линия на неговата леля, вместо да се прилага чл. 11 ЗН и да се преминава директно към държавата.

Ruschev, Iv. The interpretative acts of the general meetings of the colleges of the Supreme Court and the Supreme Court and the question of the sources of law. Right and rights. Collection in memory of Prof. Dr. Rosen Tashev. Sofia, UI "St. Cl. Ohridski", 2016 (*Русчев, Ив. Тълкувателните актове на общите събрания на колегиите на ВКС и на ВАС и въпросът за източниците на правото. Право и права. Сборник в памет на проф. д-р Росен Ташев. София, УИ „Св. Кл. Охридски“, 2016*).

Staneva, A. Inheritance Law. Sofia, Siela, 2022 (*Станева, А. Наследствено право. София, Сиела, 2022*);

Tsankova, T. Changes in Inheritance Law. Sofia, St. Kliment Ohridski University Press, 1994 (*Цанкова, Ц. Промените в наследственото право. София, УИ „Св. Климент Охридски“, 1994*);

Tsankova, Ts., E. Mateeva, M. Markov, Veselin Petrov, D. Tanev, I. Georgiev. Law of Inheritance. Scientific applied commentary. Sofia, Trud i Pravo, 2016 (*Цанкова, Ц., Е. Матеева, М. Марков, Веселин Петров, Д. Танев, И. Георгиев. Закон за наследството. Научноприложен коментар. София, Труд и право, 2016*).